

S O K F É L E .

XIV szám

Béts. Junius 19-dikén.

1832

A' Vitézi és más Érdem Rendekről egy két szó.

Valyon fenn állhatna e' valamely Státus örök idő-
kig, ha annak minden polgárja vagy tagja köréhez
köttetet morális és polgári kötelességét mindenkor szo-
rosan bétöltené? Első tekintettel úgy látszhatnék, hogy
igenis, és pedig tsak úgy állhatna legtovább fenn. De
ha a' kérdést minden oldalról jól megvizsgáljuk, egé-
szen más lesz a' felelet. Sokkal fontosabb tétel ez,
mintsem hogy azt rövid vizsgálódás után teljesen és
mindenek meggyőzésére kimeríthetnők. Ezt itt sem a'
hely szük volta, sem ezen levelek tzélja nem engedi.
Elég legyen tehát ezen vonások által a' feltett kérdés
megfontolására figyelmet gerjeszteni. Az emberi társa-
ság fenntartására hozott polgári Insitutiók, ha szinte an-
nak idejében midőn szerződtek legjobbak voltak is,
szükséges változtatás alá vettettek. A' fő gondviselés
systemája a' Világra nézve az, hogy ezen, időről időre,
a' tökéletesedésben minden előbbre haladjon. Ez már
maga megkívánja az Insitutiok változtatását 's jobbitá-
saikat; szintúgy a' Státusoknak egymástól függésben
álló öszveköttetések, és több ilyen nevezetes környül-
mények. — Erre nézve maga az Isteni gondviselés már
úgy rendelte, hogy támadjanak az emberek között
időről időre olly jelesek, kik másokfelett különös nagy
lelki és testi erővel bírván, 's a' társaság állapotját birői
szemmel nézván, azt a' midőn szükséges, hátramara-
dásából, vagy elallyasodásából kiemeljék, 's a' töké-
letesedésre előbbvigyék; és e' szerént kiszabott polgári
szoros kötelességeiknél többet tegyenek. — Az illy fel-
emelkedett gondolatok, nagy és gyakor veszedelem-

mel járó tettek kivételére különböző rúgók szolgálnak ösztönül, majd a' nagyra — 's a' betsületrevágás, majd a' kints — vagyon — pénzvadászás, majd az emberi nemzet boldogításának óhajtása, 's a' t. Innen a' Státusnak és ennek Fejedelmének részéről is, minekutánna az e' féle tettek közhaszna elesmértetett, az érdemek jutalmi is különbözők szoktak lenni. Az érdemek nyerne különbözőféle rangot, jószágot, tizmet, pénzt, 's a' t. Innen vették eredeteket a' sok féle vitézi, polgári 's más érdem Rendek is, emezek nevezetesen a' keresztes háborúk alkalmatosságával. Illyen megkülömböztető érdemjeleket már ma minden Fejedelmek Tsászárok és Királyok osztogatnak. Ugyan ezek a' környülállásokhoz képest szaporítatnak is. — Az Ujság levelekben sokszor lévén szó arról, hogy kik tiszteltettek meg ez vagy amaz vitézi vagy polgári Rendel; e' részben is kívánnánk Olvasóinknak leírásokkal, kimetszett formájokkal, időről időre kedveskedni, a' mint tehetségünk engedni fogja. Ez úttal az Egyházi Státusban most fennálló Rendek leírását és rajzolatjait adjuk ki, mellyeket Méltóságos és Fő Tisztelendő Ocskai *Ocskay Antal*, Bachai választott Püspök és Magyar Királyi Helytartói Tanácsos Ö Nagysága kegyessége közlött velünk, a' maga egyházi ritkaságok szép gyűjteményéből, mellyet bír.

A' Római Pápáknak Vitézi Rendjeiről.

Azok között a' Vitézi Rendek között, mellyeket a' Pápák szerzettek, legelső, a' mostan fenállók között, régiségére nézve:

A' *Krisztus Rendje* — *Ordo Christi*. Eredetét a' hajdani Templariusok Rendjéből vette. Ugyan is midőn *V Kelemen* Pápa 1312-ben a' *Viennei* (Vienna Gallorum s. Vienna Allobrogum) Egyházi nagy Gyűlésben

a' Templariusok Rendjét eltörölné; Portugalliában — hol a' királyok ennek a' Rendnek nagy szolgálatjaival éltek, főképpen az Ibériai félszigetből még akkor kiűzve nem lévő Maurusok és Saracenusok ellen — *Dienes* király a' rendelést végrehajtani nem akarta, és a' Templariusokat gazdag jószágoknak tsendes birtokában meghagyta, 's követeket küldvén *XXII János* Pápához (ki *V Kelemennek* 1314-ben történt halála után a' Szent Székben ült) kérte, hogy ez a' Rend, ha bár *más név* alatt is, hagyattatnék meg Portugalliában. Hoszszas alkudozások után meg egyezett végtére benne *XXII János* Pápa 1319-ben, hogy a' Templariusok Portugalliában ez alatt az új név alatt: *Krisztus Vitézzei*, (Equites Christi) maradjanak meg, és ennek a' bizonyos tekintetben új Rendnek Nagymestere mindenkor a' Portugalliai király legyen; de feltartotta magának és követőinek a' just, hogy ennek az új Rendnek vitézeit a' Szent Szék is nevezhesse. Tzimjele a' Rendnek egy arany, piros mázú kereszt, mellyen egy kissebb kereszt vagyon keresztül vésvé; a' Vitézek, kiket mind e' mái napig a' Pápa és a' Portugalliai Király neveznek ki, eleinte a' Sz. Bernhard reguláját megtartani, és a' Szüzességnek, Engedelmességnek és Szegénységnek fogadását letenni tartoztak; de későbbben minekutánna 1496-ban *VI Sándor* Pápa, *Emanuel* Királynak kérésére Portugalliában a' Krisztus Vitézeit a' Szüzességnek fogadásától felmentette, és megengedte hogy házasságba léphessenek, lassanként kiment a' szokásból a' Sz. Bernhard regulája is a' fogadástételekkel együtt, úgy hogy ma már ez a' Rend, a' világi Fejedelmek által szerzett más Vitézi Rendektől semmiben sem különbözik. A' *Krisztus* - Rend tzimjeleit adják a' Pápák, mint közönséges érdemjelt, nemcsak honnyiaknak, hanem külföldieknek is, (Katholi-

kusoknak) az egyházi vagy világi karnak 's rangnak külömbsege nélkül; és a' kinevezett Vitéz nem tartozik nemességét előre megbizonyítani mint Portugalliában *).

Másik, az Arany Sarkantus Rend, *Ordo Aurei Calcaris*. Szerzőjének III Pál Pápa tartatik. Az arany sarkantus Vitézeket, kik a' kinevező Breveben *Equites auratae militiae* névvel neveztetnek (hajdan egyszersmind „*Comites aulae et Palatii Lateranensis*“ az az „a' *Laterani udvari Palotának Grófjai*“ titulusal), rendesen akkor szokta a' Pápa kinevezni, midőn elválasztatása után a' Vatikánból, *Thiarával* ékesítve, a' Lateranumi Templomba mégyen és a' világi hatalmat Romában felveszi. — Így a' Magyar Királyok is, midőn koronázva a' Barátok templomába mennek (ha t. i. a' koronázás Posenban megy véghez), ott tesznek arany sarkantus Vitézeket. — Minthogy pedig a' Pápa Nuntiusainak, és Romában a' legfőbb Itélőszék Praelatusainak is, sőt a' *Sforza-Besarini* Hertzegi Háznak is (ki ezt a' just 1539-ben III Pál Pápától nyerte) jussa vagyon ilyen Vitézeket kinevezni: tagadhatatlan, hogy ennek a' Rendnek osztogatásában nagy visszaélések szoktak történni. Már a' XVI Században nagyon leszállott a' betse az Arany Sarkantus Rendnek, a' mint azt a' *Salvator Rosa* guny-verseiből látni lehet. *XIV*

*) Ezenkívül az a' külömbség is vagyon a' Portugalliai Királyi és a' Római Pápai Krisztus-Vitézek között, hogy ez utolsók (kiknek egy a' rangja) a' keresztet egy piros pántlikán viselik mindnyájan a' nyakokban; ellenben amazok (kik 1789 óta három rangra vagynak felosztva) vagy a' nyakokban, egy mejj-tsillaggal, *Nagy keresztetek*, és *Közép keresztetek*; vagy a' gomblyukban, mejj-tsillag nélkül *Kis keresztetek*. A' Portugalliai Udvar a' Rendet közönségesen tsak katonai érdemért osztogatja; ellenben a' Római Udvar, mint közönséges érdemjelt adja.

Benedek, ki a Rend tzimjeleinek mostani formáját kiszabta, igyekezett ugyan betség ismét felemelni; de még is csak megmaradt 's megvagyon az egyszer bétuszott balszokás, melly szerént az Arany Sarkantyú rendjét pénzen adják 's veszik. A' honnét, — az 1820-ban és 1823-ban ki adott Ts. K. kegyelmes Parantsolatok szerént — Austriában engedelem az Arany Sarkantyú Rendjének viselésére nem adatik, mind addig, míg a' Rendnek adása 's nyeresé jobban nem fog lenni regulázva. — A' Rendnek tzimjele egy arany, fejér mázú Máltai kereszt, mellynek alsó szárnya két szegletein egy egy kis arany Sarkantyú függ. A' keresztet a' Vitézek egy piros pántlikán a' gomb-lyukban viselik bal felől.

A' *Lateranumi Szent János* Rendjét, melly harmadik, 1560-ban *IV Pius* Pápa szerzette, hihetően a' *Lateranumi fő-templomnak* *) nagyobb ditsőségére,

*) Rómának nintsen nevezetesebb épületje, Historiai tekintetben, a' Lateranumi Palotánál, és a' benne lévő fő-templomnál. A ház hely hol az épület áll, hajdan a' „*Lateranus*“ nevű Romai familiáé volt, de minekutánna utolsó birtokosa *Plantius Lateranus*, *Nero* parantsolatjából kivégeztetett, Tsászári birtokká lett, és az maradt Nagy *Constantin* Tsászár idejéig, ki az ide épített palotát a' Pápáknak ajándékozta ez előtt másfélezer esztendővel. Ettől az időtől fogva (330) a' palota rendes Reszidentiaja volt a' Pápáknak mintegy 1000 esztendeig; de *Avignon*-ból való vissza térések után (hol — a' mint tudva van — a' Pápák, számszerént heten, 1309 — 1378-ig laktak) Reszidentiajoknak a' Vatikani Palotát választották. — A' palotában lévő főtemplomot Nagy *Constantin* tsászár építtette; ez a' Pápáknak püspöki temploma, mellynek fő-ajtaja homlokán ez a' felírás olvastatik: „*Omnium Urbis et Orbis Ecclesiarum mater et caput*“ és felette egy Altány vagyon, honnét a' Szent Atya a' népre áldását adni szokta. Bent a' templomban a' nagy oltárnál egy fa-oltár látszik (*Szent Péter oltára*) mellybe a' Pápán kívül másnak felhágni nem szabad.

melly — a' mint közönségesen tudva van — *keresztelb* Sz. Jánosnak vagyon szentelve. A' Rendnek tzmjelen egy felől Sz. János látszik, midőn Krisztus Urunkat kereszteli; más felől a' Pápa-süveg (Thiara), a' kultsokkal és ezzel a' körülírással „*Virtuti ac Pietati*“ — Egyébaránt ez a' Rend olly ritkán adatik, hogy szinte elenyészettnek mondanánk, ha a' Pápák Rendjei között a' tudós Irók mindenkor meg nem emlitenék. (A' legújabb Íróknál mindazáltal, kik a' Vitézi Rendeket sorban le írják, emlékezet róla nints).

Legújabb, de éppen ezen újságánál fogva legnevezetesebb a' *Szent Nagy Gergely* Vitész Rendje, melyet Ő Szentsége XVI Gergely Pápa 1851-ben Sept. 1-ső napján állított *Nagy Gergely* Pápa tiszteletére. A' rendnek tzmjele egy 8 szegletes, piros mázú, arany kereszt, mellynek közepén Nagy Gergelynek szép mesterséggel készített kis képe áll, és a' másik oldalán ugyan azon képetske látszik, ezzel a' körül-Írással „*Pro Deo et Principe*“. A' Rendnek vitézzei négy rangra vagynak felosztva. Az első rangú *nagy keresztetek*, egy sárga szelű piros pántlikán; melly a' jobb vállról bal oldalra lenyúlik, viselik a' nagy keresztet, egy drága kövekkel sugárzóan kirakott mejj-keresztel együtt; a' *másod rangú nagy keresztetek* a' nyakokban viselik a' nagy keresztet, egy másik mejj-keresztel; a' *közép keresztetek* hasonlóan a' nyakokban hordják a' nagy keresztet, de a' nélkül, hogy bal-mejjeken hasonló keresztet viselnének; a' *kis keresztetek* végre bal mejjeken hordják a' kis keresztet. — A' Rend, mint a' Krisztus Rendje, közönséges érdemjel, a' mint az magának az Apostoli Szerző-levélnék következő szavaiból nyilván megtetszik: „*Placuit ex more, Institutoque Majorum Ordinem Equestrem constituere, in quem homines spectatae in sedem Aposto-*

*licam fidei, ex Summorum Pontificum auctoritate
cooptentur, quos vel praestantia generis, vel gloria
rerum gestarum, vel insignium munerum procura-
tione, vel demum gravibus aliis ex causis dignos ipsi
(sc. Pontifices) censuerint, qui publico Pontificiae di-
lectionis testimonio honestentur.*“

A' piros szín dítsérete.

Minden szín közt, ha azt kérdem
Hogy melyiké a' fő érdem?

Az Aesthesis, meg, úgy fejtí,
Hogy voxát pirosra ejti. —

A' minden virágok felett
Legtöbb tisztelót érdemlett

Rózsa, hogy királyné lett e'
Pompás színével nyerhette.

Piros pipattsal pompáz a'
Liget, 's legtöbbet ruháza

Réti virágink között fel
A' természet e' szép színnel.

Az áldott nap minden reggel
Piros szín köntösbe' jön fel,

'S végezvén futását estve,
Leple pirosra van festve.

Nints a' mi olly pompát vinne,
Mint a' piros bársony színe;

Magok a' szépség Isteni
Ebben szoktak innepleni.

Aurorán sem volt soha

Sem Hesperuson más ruha;
Sőt az ártatlan szemérem
Hol létét ebből esmérem.

Az én kedves kitsínyemnek
 Ajjaki kellők a' szemnek;
 Kellők, sőt gyógyító szerek,
 Ha rólok tsókokat nyerek.

A' kék szivárvánnyal teli
 Mejjet a' bimbó emeli;
 Kék ugyan az ér de mit ér?
 Ha benne nem foly piros vér.

* * *

Nem kék hanem piros nektárt
 Ad nekünk Ménes és Szekszárd; —
 A' ki piros bor-nemisza,
 Előtte a' kékes Tisza.

Nints más szín mellyel festessék
 A' megtestesültt egészség;
 Mig piros színem lesz: élek;
 De a' kéküléstől félek.

Cs.

K. J. barátjához írott magamentése M. J. — nek, hogy 67 - dik
 születése napjára Majdlingban Schönbrunn mellett ígérete
 szerént meg nem jelenhetett:

Nem kötöm én név-vagy születésnap feltűnetéhez
 Jó kívánságom, értted az egyre buzog.
 Hogyha pedig ne talám születésed napja reám várt,
 Várjon még többször; hadd tejesítse szavát

M. J.

R e j t e t t s z ó.

Három betűm hordóba jár,
 Székibe' tántzol a' betyár;
 Az utolsó jelent régít,
 Én teszem az ostor végít.

Megfejtések: a' 13 - dik Szám. Lepedő.